

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 10'2015

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА"

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 4384 від 18 липня 2000 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №35 від 28 вересня 2015 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 29.09.2015

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт
видавничої
справи

© "Аналітик", 2015

© "Економіка. Фінанси. Право", 2015

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Заступник шеф-редактора:

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, в.о. ректора Академії муніципального управління, Заслужений працівник освіти України

Члени Редакційної колегії:

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Академії муніципального управління

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри бізнес-адміністрування та зовнішньоекономічної діяльності Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту Академії муніципального управління

Кондрашихін Андрій Борисович, д.е.н., доцент, завідувач кафедри державних та місцевих фінансів Академії муніципального управління

Корецька Світлана Олександрівна, д.е.н., доцент

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, завідувач секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства

Присяжнюк Володимир Костянтинович, д.т.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Національного університету біоресурсів і природо-користування України

Прушківський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, учений секретар Вченої ради Національної академії внутрішніх справ

Лоцихін Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Академії муніципального управління, Заслужений економіст України

Баймуратов Михайло Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Маріупольського державного університету, заслужений діяч науки і техніки України

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, заступник начальника кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри спеціальної техніки та оперативно-розшукового документування Національної академії внутрішніх справ

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач спеціальною кафедрою № 1 Національної академії Служби безпеки України, заслужений юрист України

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ

Кампо Володимир Михайлович, к.ю.н., доцент, громадський діяч, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Кононенко Леонід Минович, к.ю.н., професор, професор кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, перший заступник Керівника Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

Литвин Олександр Петрович, к.ю.н., професор, професор кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права та правосуддя Запорізького національного університету, академік міжнародної кадрової академії, відмінник освіти України, радник юстиції

Приходько Христина Вікторівна, к.ю.н., професор, доцент кафедри муніципального, цивільного та адміністративного права Академії муніципального управління

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, професор кафедри теорії, історії держави і права та конституційного права Академії муніципального управління

Царенко Оксана В'ячеславівна, д.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту Академії муніципального управління

Випусковий редактор:

Куцяк Олександр Анатолійович

ЗМІСТ

О.М. КОВАЛЕНКО, О.В. СТАНІСЛАВИК. Сучасні аспекти забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства	4
Н.А. ЛИСКО. Проект податкової реформи в Україні: сучасні реалії, думки експертів та позиція Міністерства фінансів України	9
Н.В. МАЗУР. Методика обліку внутрішньогрупових операцій: пропозиції щодо вдосконалення	11
Н.В. ШАНДОВА. Формування системи моніторингу розвитку підприємства	16
В.О. ШАПОВАЛОВ. Внутрішні суперечності розвитку акціонерного сектора: теоретико-методологічний підхід	19
Н.А. СЛУЧАК. Інформаційне забезпечення системи бухгалтерського обліку лісгосподарських підприємств у сучасних умовах	23
С.А. ТКАЧЕНКО. Щодо удосконалення теорії, методології і практики функції економічного моніторингу в системі регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери	26

КОВАЛЕНКО

Олександр Михайлович
almkov@rambler.ru

УДК 338.241.2

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВАMODERN ASPECTS OF ENSURING
COMPETITIVENESS OF THE INDUSTRIAL
ENTERPRISE

СТАНІСЛАВИК

Олена В'ячеславівна
elenastanislavik@yandex.ruд.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університетк.е.н., доцент, Одеський
національний політехнічний
університет

Розглянуто сучасні аспекти та визначено найважливіші параметри забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства. Сформульовано науково-методичні завдання щодо підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю та роль модернізації в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств.

Modern aspects are considered and the most important parameters of ensuring competitiveness of the industrial enterprise are determined. Scientific and methodical tasks of management efficiency competitiveness and the modernization role in increase of competitiveness of the domestic industrial enterprises is formulated.

Ключові слова: конкурентоспроможність, споживач, промислове підприємство, продукція, послуги, якість, модернізація, фактори

Keywords: competitiveness, consumer, industrial enterprise, products, services, quality, modernization, factors

ВСТУП

Одним з основних завдань економічного розвитку України є створення умов для ефективного та динамічного розвитку промислових підприємств, багато з яких виявились не готовими до адекватної активної поведінки на ринку переважно через відсутність глибокого розуміння актуальних проблем забезпечення конкурентоспроможності, швидкого реагування на зміни ринкового середовища, невміння менеджерів приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Теоретичні та практичні аспекти управління конкурентоспроможністю відображено в працях як закордонних вчених-економістів – І. Ансоффа, Ф. Котлера, М. Портера, А. Томпсона, Р. Фатхутдінова, так і вітчизняних дослідників – Б. Буркинського, В. Герасимчука, Л. Піддубної, І. Решетникової, тощо.

Серед останніх наукових досліджень присвячених проблемам забезпечення конкурентоспроможності підприємств можна виділити праці А. Воронкової, Г. Захарчина, Н. Тарнавської, Г. Яковлева [1-4], зокрема міжнародної – К. Латишева, Д. Лук'яненка, В. Пономаренка, І. Сіваченка [5-8].

Однак багато питань в цій сфері сьогодні потребують досліджень, зокрема необхідно чітко сформулювати параметри забезпечення конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства,

завдання щодо підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю, а також роль модернізації в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств.

МЕТА РОБОТИ

Мета роботи – сформулювати параметри забезпечення конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства, науково-методичні завдання щодо підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю, а також роль модернізації в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також матеріали періодичних видань. При проведенні дослідження використовувалися методи аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

В економічній літературі домінують два теоретико-методичні підходи до забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства: підхід, який ґрунтується на пріоритетних факторах, результатах різних видів діяльності в сфері забезпечення конкурентоспроможності підприємства

та підхід, який передбачає визначення пріоритетних видів діяльності.

Відповідно до першого, поширеного в зарубіжній теорії і практиці підходу, встановлюється рейтинг факторів забезпечення конкурентоспроможності підприємства до яких відносяться [9]:

- стійкий рівень якості продукції;
- високий рівень виробництва;
- швидка доставка продукції;
- надійна доставка продукції;
- низька ціна продажу продукції;
- гнучкі зміни конструктивних рішень;
- гнучкі зміни обсягів виробництва;
- післяпродажний сервіс.

Згідно іншого переліку пріоритетними факторами забезпечення конкурентоспроможності підприємства є [9]:

- рівень виробництва;
- рівень якості продукції;
- ціна продажу продукції;
- здатність реагувати на потреби споживачів та відповідність їх вимогам;
- відповідність науково-технічному прогресу.

У результаті опитування керівників провідних українських підприємств з найбільш конкурентоспроможних галузей промисловості (тютюнова, пивна, м'ясна) та оцінки пріоритетних факторів забезпечення конкурентоспроможності на цих підприємствах, було встановлено, що важливість забезпечення низької ціни продажу є найбільш пріоритетною внаслідок низького попиту, зокрема платоспроможного попиту вітчизняних споживачів. Крім того, в останні роки важливими пріоритетними факторами крім якості та ціни продажу продукції стали показники сервісу. Те, що значна частка ринку України опинилась під контролем іноземних підприємств, є наслідком неадекватного реагування на споживчі потреби покупців.

Відповідно другого підходу, до пріоритетів забезпечення конкурентоспроможності підприємства відносять [10, 11]:

- проектування продукції;
- забезпечення якості процесів і продукції;
- стандартизація на рівні підприємства;
- регулювання витрат на якість;
- діяльність із маркетингового сприяння збуту продукції;
- забезпечення якості та вартості сервісних послуг.

На думку більшості вітчизняних вчених-економістів цей підхід, сьогодні, є основним, тому охарактеризуємо кожний з пріоритетів.

На думку опитаних керівників, до основних пріоритетів забезпечення конкурентоспроможності підприємства можна віднести управління якістю процесів і продукції та управління витратами на якість. Значну увагу слід приділити вдосконаленню систем маркетингового просування продукції, роботи сервісних служб, розробленню та використанню стандартів підприємств на продукцію та процеси у вирішенні проблеми забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

З урахуванням отриманих результатів сформулюємо найважливіші, на наш погляд, параметри забезпечення конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства:

- висока гнучкість та можливість оперативно реагувати на зміни в попиті, безперервне оновлення продукції;
- наявність високотехнологічного виробництва, висока якість та здатність виробляти з мінімальними витратами;
- необхідний рівень післяпродажного супроводу враховуючі зростання вимог споживачів;
- здатність оперативно впливати на виробничі витрати;
- наявність ефективної системи управління, спроможної забезпечувати конкурентні переваги підприємства та своєчасно реагувати на зміни внутрішнього й зовнішнього середовища.

Досягнення зазначених параметрів ми пов'язуємо з розробкою й реалізацією стратегії конкурентоспроможності, розрахованої на 5 і більше років, що має вищий пріоритет в управлінні підприємством, якому мають підкорятися виробнича, кадрова, економічна та всі інші стратегії.

Таким чином, мова йде про певний підхід у побудові системи управління підприємством, підхід постійної орієнтації на забезпечення конкурентних переваг.

Для вітчизняних промислових підприємств забезпечення конкурентоспроможності є відносно новим процесом. Розгляд сучасних економічних літературних джерел показав, що сьогодні у вітчизняній і закордонній теорії й практиці відсутній єдиний підхід до забезпечення конкурентоспроможності підприємств, а значна частина опублікованих праць присвячена дослідженню теоретичних основ та методам виміру рівня конкурентоспроможності.

Водночас відчувається значний дефіцит наукових досліджень, присвячених проблемі комплексного управління конкурентоспроможністю підприємств як умови забезпечення їх стійкої й високоєфективної господарської діяльності в процесі розвитку економіки, модернізації підприємств.

При вивченні проблеми забезпечення конкурентоспроможності необхідно враховувати технічні, економічні, організаційні та інші питання. На практиці велика кількість промислових підприємств питання забезпечення конкурентоспроможності зводять до вирішення суто технічних проблем. Такі ж важливі аспекти забезпечення конкурентоспроможності, як формування стратегії, організаційні, соціальні та психологічні особливості враховуються недостатньо, що суттєво знижує ефективність робіт із забезпечення стабільності позицій підприємства на ринку.

В багатьох наукових працях для характеристики конкурентних відносин у ряді галузей промисловості використовують термін «гіперконкуренція», під якою розуміють багатоаспектну, динамічну конкуренцію, якій властиві розмивання галузевих меж, динамізм розвитку ринку, багатогранний характер інтересів

суперницьких сторін, технізація, агресивність конкуруючих учасників ринкового середовища.

У цих умовах перед керівниками промислових підприємств постають нові завдання, які вимагають, з одного боку, знання традиційних інструментів управління, а з іншого, – освоєння нових підходів, прийомів, методів та способів діагностики конкурентного середовища, розробки концепції стратегічного управління потенціалом підприємства, що створює конкурентні переваги.

Нашу думку поділяють й інші дослідники [12, 13, 14], які вважають, що в сучасних умовах господарювання українським промисловим підприємствам слід прискорити процес створення конкурентоспроможних систем управління, адаптованих до особливостей сучасних ринкових відносин, підсилити їхню стратегічну орієнтацію. Отже для формування таких систем управління необхідно вирішення ряду науково-методичних і практичних завдань, а саме:

- формування концепції управління конкурентоспроможним потенціалом підприємства як об'єктом діагностики та прогнозування;
- формування інструментів оцінки власних переваг щодо конкурентів на ринку;
- удосконалювання технології управління конкурентоспроможністю підприємства, визначення мотиваційних механізмів процесів модернізації підприємства;
- визначення методів управління змінами, що забезпечують швидке пристосування до нововведень в умовах модернізації підприємства;
- організація процесу розробки і реалізації стратегії управління конкурентоспроможним потенціалом в умовах модернізації підприємства.

Надзвичайно важливим фактором, навіть умовою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств є їх модернізація, яка передбачає здійснення певних змін в напрямках зміни виробничої структури, асортиментної політики, технологій тощо.

Виділимо основні напрями модернізації:

- модернізація виробничих систем та відносин;
- модернізація продукції, що випускається;
- модернізація структури виробництва;
- модернізація комерційної діяльності;
- модернізація інвестиційно-інноваційної діяльності.

Метою модернізації промислових підприємств є підвищення їх конкурентоспроможності, для чого необхідно реалізувати економічні, управлінські, виробничі, інноваційні та інші цілі.

Провідну роль в підвищенні конкурентоспроможності відіграє модернізація продукції, що випускається, яка повинна відбуватись в двох напрямках: створення нових видів продукції та забезпечення якості продукції.

Створення нових видів промислової продукції може здійснюватись науково-дослідними організаціями та містити в собі інженерне прогнозування, розрахунки, експерименти і являє, собою послідовне

поєднання властивостей, складу та структури цієї продукції.

Забезпечення необхідної якості продукції повинно мати постійний характер і ґрунтуватися на створенні комплексної системи, основу якої складає структурована та відлагоджена програма дій із забезпечення якості продукції згідно з вимогами споживачів і покращення показників ефективності виробництва.

Питання забезпечення якості продукції є дуже актуальним, адже для того, щоб бути конкурентоспроможним на ринку, потрібно випускати якісну продукцію, яка відповідає світовим стандартам.

Найголовнішою передумовою покращення якості продукції промислових підприємств України до світового рівня є заміна її застарілих стандартів. У світі розроблено цілий ряд нових стандартів, які містять вимоги щодо якості продукції. Очевидно, що їх прийняття та робота за ними сприятиме промисловим підприємствам у здійсненні експортних операцій і підвищенню їх міжнародної конкурентоспроможності.

З огляду на сучасний стан виробничої бази вітчизняної промисловості, особливо її базових галузей, та роль комерційної діяльності в забезпеченні ефективної діяльності промислових підприємств на міжнародному ринку, особливу значимість, сьогодні, для підвищення їх конкурентоспроможності мають модернізація виробничих систем та модернізація комерційної діяльності.

Ефективність функціонування виробничої системи визначається тим, наскільки раціонально використовуються наявні на підприємстві праця, капітал, сировина і матеріали та інші ресурси, з урахуванням специфіки виробництва та особливостей його зовнішнього оточення.

Вивчення японського досвіду організації виробництва дозволяє виділити основні управлінські методики, які використовуються в Японії для формування ефективних виробничих систем. Привабливість цих методик визначається не тільки можливостями збільшення продуктивності та підвищення якості, а й можливістю застосування в умовах жорсткого обмеження бюджету. Застосування цих методик не вимагає значних капітальних витрат навіть в умовах традиційно капіталоемних виробництв.

Сьогодні високі можливості управлінських новацій з використанням японського досвіду продемонстровані не тільки японськими, а й провідними підприємствами західних країн. В останні роки має місце зростання кількості підприємств, що модернізують свої виробничі системи на основі японського досвіду.

Разом з тим, сама по собі модернізація виробничої системи не означає, що подібний успіх гарантований. Аналіз невдалих проектів модернізації виробничих систем показує, що головними причинами цього є недостатній облік особливостей ринкового середовища, в якій функціонує підприємство і

особливостей діяльності постачальників і фінансових інститутів.

Модернізація комерційної діяльності передбачає модернізацію відділів і служб, що займаються маркетинговою діяльністю, зокрема міжнародною, мережі товароруку, складської системи і фінансової політики підприємства.

Ефективна комерційна діяльність підприємства неможлива без раціональної побудови відповідних управлінських структур – відділів, бюро, секторів і т.п.

Основними факторами, що стримують сьогодні темпи і якість реалізації цілей модернізації промисловими підприємствами, є:

- недостатній розвиток конкурентного ринкового середовища країни;
- нестабільність правового середовища;
- нерозвиненість внутрішнього фондового ринку;
- обмежений доступ до фінансових ресурсів;
- слабка державна підтримка;
- психологічна неготовність керівників до модернізації;
- відсутність практичного досвіду;
- дефіцит власних коштів для проведення модернізації;
- низький рівень розвитку внутрішнього ринку консалтингових послуг.

Незважаючи на всі складнощі, слід відзначити певну активізацію процесів модернізації у вітчизняній промисловості, успішність якої буде залежати від розроблювальних програм державної підтримки модернізації, активізації діяльності регіональних органів управління, створення стимулів до її проведення, формування певного правового середовища.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження встановлено параметри забезпечення конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства, до яких віднесено високу гнучкість та можливість оперативно реагувати на зміни в попиті, безперервне оновлення продукції, наявність високотехнологічного виробництва, здатність виробляти продукцію належної якості з мінімальними витратами, необхідний рівень післяпродажного супроводу, здатність оперативно впливати на виробничі витрати та наявність ефективної системи управління підприємством. В сучасних умовах господарювання українським промисловим підприємствам слід прискорити процес створення стратегічно-орієнтованих систем управління, для чого необхідно вирішити певні науково-методичних і практичних завдання. Надзвичайно важливу роль в підвищенні конкурентоспроможності промислових підприємств відіграє модернізація, яка припускаючи здійснення необхідних змін у всіх напрямках їх діяльності, спрямована на формування нових відносин у сфері управління та виробництва, за допомогою реформування системи управління, інноваційного забезпечення виробництва конкурентоспроможної промислової продукції, формування нових

виробничих відносин, розвитку діяльності у сфері маркетингу та залучення інвестиційних коштів.

Список використаних джерел

1. Воронкова А.Е. Управлінські рішення в забезпеченні конкурентоспроможності підприємства: організаційний аспект: [Монографія] / А.Е. Воронкова, Н.Г. Калюжна, В.І. Отенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 512 с.
2. Захарчин Г.М. Забезпечення конкурентоспроможності та розвиток організаційної культури підприємства: сучасна парадигма і прикладний аспект: [Монографія] / Г.М. Захарчин, Л.С. Лісовська, А.А. Теребух. – Львів: Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2009. – 440 с.
3. Тарнавська Н.П. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теорія, методологія, практика: [Монографія] / Наталія Петрівна Тарнавська. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 570 с.
4. Яковлев Г.И. Управление конкурентоспособностью промышленных предприятий: теория и практика (на материалах работы предприятий промышленности): дис. ... докт. экон. наук: 08.00.05 / Геннадий Иванович Яковлев. – Самара, 2007. – 310 с.
5. Латишев К.О. Підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції автобудівного підприємства: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Донецьк, 2013. – 210 с.
6. Лук'яненко Д.Г. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: [Монографія] / За заг. ред. Д.Г. Лук'яненка, А.М. Поручника: У 2-х Т. – К.: КНЕУ, 2006. – 816 с., 592 с.
7. Пономаренко В.С. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства: [Підручник] / В.С. Пономаренко, Л.І. Піддубна. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 328 с.
8. Сіваченко І.Ю. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств: Кредитно-модульний курс: [Навч. посіб.] / За ред. І.Ю. Сіваченка, Ю.Г. Козака, Н.С. Логвінової. 3-тє вид. – К.: ЦУЛ, 2010. – 312 с.
9. Jack R. Meredith. The management of operation. – John Wiley and Sons, Inc, 1992. – 320 p.
10. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия: Монография / Ю.Б. Иванов – Х.: Изд. ХНЭУ, 2004. – 256 с.
11. Омеляненко Т.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Т.В. Омеляненко, Д.О. Барабань, А.В. Вакуленко. – К.: КНЕУ, 2006. – 272 с.
12. Пономаренко В.С. Конкурентоспроможність як імператив функціонування та розвитку сучасних економічних систем. Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики: Монографія / В.С. Пономаренко, Л.І. Піддубна. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 264 с.

13. Гринів Л.В. Оцінка та підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Л.В. Гринів. – К., 2008. – 19 с.

14. Суха І.В. Вибір стратегій для забезпечення конкурентоспроможності підприємств молочної промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І.В. Суха. – К., 2008. – 22 с.

ЛИСКО

Надія Анатоліївна
nlysko@yandex.ua

УДК 336.221.4(477)(063)

ПРОЕКТ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ,
ДУМКИ ЕКСПЕРТІВ ТА ПОЗИЦІЯ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ
УКРАЇНИTHE PROJECT OF TAX REFORM IN UKRAINE: MODERN REALITIES,
EXPERT OPINIONS AND POSITION OF FINANCE MINISTRY OF
UKRAINE

аспірант кафедри обліку та аудиту Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, асистент аудитора ТОВ "Міжнародна аудиторська група"

Стаття присвячена визначенню змісту Проекту Податкової реформи в Україні на основі наукових досліджень сучасного стану податкової системи в Україні та напрямів її реформування, які висунуті Міністерством фінансів України, експертами і профільним комітетом Верховної Ради України. В статті обґрунтована необхідність доопрацювання основних положень проекту Міністерства фінансів України з врахуванням вимог чинного законодавства і думки громадськості.

Статья нацелена на определение содержания проекта Налоговой реформы в Украине на основе научных исследований современного состояния налоговой системы в Украине и выделение направлений ее реформирования, которые выдвинуты Министерством финансов Украины, экспертами и профильным комитетом Верховной Рады Украины. В статье обоснована необходимость доработки основных положений проекта Министерства финансов Украины с учетом требований действующего законодательства и мнения общественности.

The article is devoted to defining the content of Tax Reformation Project in Ukraine, which based on the research of the current state tax system in Ukraine and reform's way, that proposed by the Ministry of Finance of Ukraine, experts and committees of the Verkhovna Rada of Ukraine. The necessity of main projects revision of the Ministry of Finance of Ukraine with regard to the requirements of current legislation and public opinion is described.

Ключові слова: адміністрування податків, зарубіжний досвід, Міністерство фінансів, податки, пропозиції, реформа, ставки податків

Ключевые слова: администрирование налогов, зарубежный опыт, Министерство финансов, налоги, предложения, реформы, ставки налогов

Keywords: tax administration, international experience, Ministry of Finance of Ukraine, taxes, proposal, reform, tax rates

ВСТУП

З метою зменшення податкового навантаження для суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність на законних підставах в межах норм чинного законодавства України і окреслення переваг повернення в законне русло для тих суб'єктів, хто ухиляється від сплати податків, було презентовано Проект податкової реформи Міністерства фінансів України. Оскільки, висунуто декілька варіантів реформування податкової системи (проект Міністерства фінансів, проект профільного комітету Верховної Ради України та експертний проект), то за ініціативою Президента України зібрано Національну раду реформ для обговорення всіх варіацій та оприлюднення найбільш вигідного для України.

Основними принципами побудови даного проекту є: прозорість, відповідальність, ефективність, справедливість, простота, системність, інвестиційна привабливість. Як наголосила Міністр фінансів України Н. Яресько, застосування цих принципів під час розбудови нової податкової системи сприятиме, в

майбутньому, до зростання рівня довіри громадськості і бізнес-спільноти та, відповідно, якісної податкової культури ведення бізнесу в Україні.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту Проектів Податкової реформи в Україні за напрямками реформування та обґрунтуванні їх основних положень.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є офіційні сайти державних органів влади в Україні, проекти Податкової реформи та ресурси Internet. Під час проведених наукових досліджень застосовувались методи порівняння проектів Податкової реформи Міністерства фінансів, експертів та профільного комітету Верховної Ради України та узагальнення отриманих результатів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Запропоновано:

(а) рівність умов для всіх учасників бізнес середовища незалежно від сектору економіки (20% -

однакова ставка оподаткування для всіх) і зміну процедури надання привілеїв окремим галузям економіки, це можливе лише за рахунок фінансування з бюджету;

(б) лінійна модель податкової реформи є найбільш зручною, оскільки одночасно знижує ставки по ПДВ, ПДФО, податку на прибуток та ЄСВ, спрощує порядок обрахунку їх базових величин і мінімізує наявність суб'єктивізму в ході їх адміністрування;

(в) такі заходи спрямовані на зниження податкового навантаження на заробітну плату вдвічі (на підставі поєднання ЄСВ та ПДФО);

(г) податкова реформа спрямована на полегшення системи оподаткування для приватних підприємців, тобто, змінено чисельність груп, замість 1-4 груп, запропоновано група А (300 тис. грн.) – група Б (2 млн. грн.) – група В (2 млн. грн.).

Хоча авторами податкової реформи зазначено, що вони відкриті для дискусії та готові до зміни основних положень даного проекту з врахуванням зауважень та рекомендацій громадськості і представників бізнес-спільноти, проте:

- до сих пір не почуті рекомендації щодо електронного адміністрування податків, необхідно удосконалити його програмне забезпечення та сприяти уникненню механізму ручного керування. Безумовно, позитивом від адміністрування податків є виведення бізнесу з тіні, уникнення шахрайства і ухилення від сплати податків, але за умови вірної організації та функціонування;

- не враховані пропозиції щодо підвищення якості та неупередженості при наданні податкових консультацій, у відповідь на звернення платників податків. Оскільки, нині такого роду консультації носять скоріше не інформативний характер, а констатацію фактів поточного стану або навіть точніше, це виглядає як неспроможність надати дані на якісному професійному рівні;

- як відомо, ЄСВ – є єдиним системно-утворюючим податком з поповнення Пенсійного фонду України, іншими словами, зменшення ЄСВ призводить до неспроможності сплати пенсій населенню. Єдиним варіантом вирішення цієї проблеми є відміна пенсій, точніше перехід на самостійне пенсійне страхування у вигляді відрахувань або накопичення грошових коштів на власному рахунку;

- структура і критерії віднесення суб'єктів підприємницької діяльності до різних груп платників податків в залежності від обсягів доходів за результатами діяльності зазнала суттєвих змін, а саме: в частині ліквідації 3 групи спостерігається відсутність правил ведення обліку саме для даної категорії підприємств. Хоча автори проекту наголошують на тому, що розподіл на три групи спростить життя мікро і малому бізнесу;

- відсутність розподілу податкових ставок за прогресивною шкалою. Тобто, в залежності від категорії платника податку, росту його доходів за звітний період та бази оподаткування необхідно встановити податкову ставку максимально прийнятну для сьогодення.

В підсумку, Проект податкової реформи потрібно імплементувати на підставі врахування надбань європейської спільноти. Для прикладу, можна використати досвід Грузії, яка за період реформації скоротила податки з 20 до 7, забезпечила функціонування безмитного режиму для залучення іноземних інвестицій при одночасній підтримці вітчизняного товаровиробника. Розроблений Акт економічної свободи Грузії містить ґрунтовні зразки боротьби з корупцією та ліквідації державного апарату на підставі дотримання принципу: чим менше регулювання, тим нижче рівень корупції.

В результаті проведеної Національної Ради реформ було досягнуто згоди, що потрібно подальше обговорення основних положень Проекту податкової реформи. Необхідно пам'ятати, що розробка проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» має здійснюватись відповідно до зміненої інформації попередньо затвердженого Проекту податкової реформи. Чи вдасться це здійснити провідним фахівцям на якісному рівні, з дотриманням термінів визначених законодавством, питання часу.

ВИСНОВКИ

Отже, якщо підсумувати вище зазначену інформацію, на сьогоднішній день, для максимальної реалізації проекту податкової реформи в Україні її потрібно доопрацювати з врахуванням сучасних реалій, світового досвіду і специфіки економіки України, зокрема сконцентрувати увагу на питаннях щодо необхідності: скорочення кількості податків; зміни процедури надання податкових консультацій на якісному рівні; зниження розміру штрафних санкцій за порушення порядку адміністрування податків; зміни термінів подання електронної звітності, планується скасувати звітування за квартал за умов збереження подачі річної звітності, ліквідації особливих умов для окремих галузей і надання їм привілеїв, покращення процедури боротьби з виведення коштів за кордон і утворення податкових ям через ухилення від сплати податків. Не можна не погодитись із Яресько Н.І., щодо того, що, в першу чергу, потрібно відновити податкову культуру ведення бізнесу в Україні і описати правила її дотримання всіма учасниками.

Список використаних джерел

1. Налоговая реформа: что предлагает Минфин [Електронний ресурс]: [сайт Ліга. Фінанси]. – Режим дост.: <http://finance.liga.net/economics/2015/9/4/news/44830.htm> – Назва з екрану.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]: [сайт]. – Режим дост.: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=425972&cat_id=406607 – Назва з екрану.
3. Перелік питань, які пропонується розглянути на засіданнях робочих груп з удосконалення Податкового кодексу України при Міністерстві фінансів України [Електронний ресурс]: [сайт ВПГО «Спілка аудиторів України»]. – Режим дост.: <http://spilka-audit.org.ua/документи/проекти-документів-для-обговорення.html> – Назва з екрану.

МАЗУР

УДК 657

Наталя Вікторівна
Nata_mazur@ukr.net

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ ОПЕРАЦІЙ: ПРОПОЗИЦІЇ
ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ

METHODOLOGY OF ACCOUNTING OF INTRAGROUP TRANSACTIONS:
PROPOSALS FOR IMPROVEMENT

аспірант, Київський
національний універ-
ситет імені Тараса
Шевченка

У статті висвітлено поняття внутрішньогрупових операцій. А також запропоновані пропозиції щодо удосконалення відображення внутрішньогрупових операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

В статье представлено понятие внутригрупповых операций. А также предложены варианты по совершенствованию отражения внутригрупповых операций на счетах бухгалтерского учета.

The article presents the concept of intragroup transactions. And options for improving the reflection of intercompany transactions on accounts are proposed.

Ключові слова: внутрішньогрупові операції, методика бухгалтерського обліку, методи бухгалтерського обліку

Ключевые слова: внутригрупповые операции, методика бухгалтерского учета, методы бухгалтерского учета

Keywords: intragroup transactions, methodology of accounting, methods of accounting

ВСТУП

Нині в Україні триває складний процес трансформації соціально-економічних відносин, який характеризується посиленням ролі корпоративних структур в економічному середовищі країни. Це пов'язано з тим, що порівняно зі звичайними моноорганізаціями, група підприємств, об'єднаних загальним економічним інтересом, сприяє досягненню конкурентних переваг на ринку, форма організації внутрішньогрупових відносин забезпечує, з одного боку, розвиток сучасного виробництва, формує та нарощує потенціал об'єднання, а з іншого – забезпечує достатній рівень компромісу економічних інтересів засновників. Тільки об'єднаннями підприємств виготовляється від третини до половини світової промислової продукції, контролюється половина міжнародної торгівлі і дві третини патентів на техніку і технологію. Інтегровані структури забезпечують технологічний прогрес, економічне зростання і соціальну захищеність громадян в розвинутих країнах. Важливу роль у діяльності таких підприємств відіграють внутрішньогрупові зв'язки, реалізація яких відбувається у формі різноманітних господарських операцій, що в результаті об'єднуються у внутрішньогрупові операції.

Постає необхідність у підготовленні якісної фінансової інформації про внутрішньогрупові операції групи підприємств, на основі якої можна аналізувати не тільки фінансовий стан, але й приймати управлінські рішення як для групи в цілому, так і для окремих її учасників. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розробка методик та рекомендацій з обліку внутрішньогрупових операцій. Відзначаючи цінність отриманих результатів попередніх напрацювань, необхідно

вказати на наявність ряду невирішених проблемних питань. Сучасні економічні умови висувають нові завдання й вимагають подальших досліджень з удосконалення теоретичної бази відображення в бухгалтерському обліку внутрішньогрупових операцій підприємств, розвитку методичного забезпечення бухгалтерського обліку.

МЕТА РОБОТИ полягає у розкритті сутності поняття «внутрішньогрупові операції», встановити їх значення в системі внутрішніх операцій підприємств та удосконалити підхід до облікового відображення внутрішньогрупових операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Досягнення поставленої мети обумовлює необхідність вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати наукові праці, у яких розкрита тема обліку внутрішньогрупових операцій;
- дослідити підходи до визначення внутрішньогрупових операцій;
- визначення основних термінів, які пов'язані зі здійсненням внутрішньогрупових операцій;
- проаналізувати існуючу методiku відображення внутрішньогрупових операцій на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до існуючого Плану рахунків бухгалтерського обліку та удосконалити її.

Огляд літературних джерел показав, що дослідженням теоретичних та практичних аспектів внутрішньогрупових операцій займалися такі провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, як А.С. Борзова, С.Ф. Голов, Н.В. Гойло, В.М. Костюченко, Н.О. Литвиненко, А.А. Матвеев, В.П. Онищенко, В.П. Пантелеев, О.І. Пилипенко, М.С. Пушкар, О.А. Романенко, І.В. Семчук, Г.В. Уманців, Т.В. Федорович та інші дослідники. Незважаючи на

це, поглибленого дослідження потребують питання сутності внутрішньогрупових операцій та їх відображення у бухгалтерському обліку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження відображення внутрішньогрупових операцій в обліку було використано такі загальнонаукові та специфічні методи:

- структурно-логічний аналіз для побудови логіки та структури дослідження;
- методи бібліографічного та бібліометричного аналізу для виявлення тенденцій розвитку методики бухгалтерського обліку внутрішньогрупових операцій в наукових дослідженнях;
- метод порівняння при визначенні кращого способу обліку внутрішньогрупових операцій;
- методи абстрагування, узагальнення, індукції, дедукції для удосконалення підходів до визначення результатів процесу обліку внутрішньогрупових операцій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливу роль у діяльності групи відіграє правильно сформована консолідована фінансова звітність, яка є важливим інструментом, який дозволяє інвесторам простежити ефективність використання інвестицій, виступаючи інформаційною базою для аналізу та управління групою суб'єктів

господарювання. Основний вплив на її формування відіграють внутрішньогрупові операції. До цього часу у практиці бухгалтерського обліку відсутній єдиний порядок облікового відображення внутрішньогрупових операцій. Це обумовлено рядом причин:

- відсутністю у вітчизняних підприємств практичного досвіду в цій сфері;
- неврегульованістю питань їх здійснення та відображення в бухгалтерському обліку на законодавчому рівні;
- неузгодженістю існуючих нормативних документів;
- непристосованістю чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку до відображення внутрішньогрупових операцій на рахунках, як наслідок, відсутня систематизація та узагальнення інформації про внутрішні реалізації та запозичення.

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» визначено поняття внутрішньогрупових операцій як операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи [2]. Практично аналогічні визначення даного терміну зазначені у різних літературних джерелах (табл. 1)

Таблиця 1

Поняття «внутрішньогрупові операції» у наукових джерелах

[складено автором на основі джерел [3-7]]

№	Джерело	Визначення
1	Великий словник бухгалтера / [уклад. В. Кузнецов, О. Михайленко]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2005. – 532 с.	Операції між материнською та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи [3, с. 483]
2	Гордієнко К.Д. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки / К.Д. Гордієнко. – К.: КНТ, 2006. – 308 с.	Внутрішньогрупові операції – операції між материнським банком та дочірньою установою або між дочірніми установами однієї групи (наприклад, оренда майна, реалізація основних засобів і нематеріальних активів, надання кредитів, депозитів) [4, с. 37]
3	Загородній А.Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин. – Львів: “Центр Європи”, 2002. – 671 с.	Операції між материнською компанією і дочірніми підприємствами чи між дочірніми підприємствами однієї групи [5, с. 409]
4	Пантелеев В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелеев, О.С. Сніжко; Держ. ком. статистики України, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2009. – 239 с.	Операції між материнськими та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи. [6, с. 38-39]
5	Семчук, І. В. Вплив внутрішніх операцій на звітність об'єднання (групи) підприємств / І.В. Семчук, В.Г. Мазур // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. – Вип. 3 (21). – С. 327-337.	Операції, що дійснюються між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи, що є однією економічною одиницею [6]

Внутрішньогрупові операції можуть бути вертикальними («зверху-вниз» або «знизу-вверх» - між материнською компанією і дочірнім підприємством) і горизонтальними (між спорідненими дочірніми підприємствами) і виражаються у таких господарських операціях:

- реалізація/придбання необоротних активів;
- реалізація/придбання запасів;
- реалізація/придбання товарів;
- переведення активу зі складу запасів до складу необоротних активів і навпаки;
- надання/отримання послуг всередині групи;

- надання/отримання позик всередині групи;
- здійснення/отримання фінансових інвестицій;
- виплата/отримання дивідендів.

Інформація про внутрішньогрупові операції, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, накопичується на рахунку 682 «Внутрішні розрахунки». Погоджуємося з думкою Семчук І. В., назва субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки» не відповідає його характеристиці, вона є досить загальною. Науковець Н.В. Гойло для обліку операцій в межах групи пропонує використовувати наступні субрахунки 185 «Довгострокова дебіторська заборгованість із внутрішньогрупових розрахунків»; 363 «Поточна дебіторська заборгованість із внутрішньогрупових розрахунків» та 551 «Довгострокова кредиторська заборгованість із внутрішньогрупових розрахунків»; 633 «Поточна кредиторська заборгованість із внутрішньогрупових

розрахунків». На нашу думку такий підхід має недолік: інформація про внутрішню дебіторську і кредиторську заборгованість розчинається у загальній інформації. Для подолання недоліку пропонуємо внести зміни до Плану рахунків, а саме до назви субрахунку 682, а також доповнити план рахунків новими субрахунками (табл. 2).

На наш погляд саме така структура Плану рахунків забезпечить правильне накопичення інформації про вертикальні і горизонтальні внутрішньогрупові операції, що забезпечить отримання достовірних даних про рух активів та пасивів між усіма учасниками групи, а це в свою чергу полегшить складання консолідованої та управлінської звітності.

На основі запропонованих змін у таблиці 3 пропонуємо розглянути удосконалену методику обліку відображення внутрішньогрупових операцій на бухгалтерських рахунках.

Таблиця 2

Запропоновані зміни до робочого плану рахунків для відображення в обліку внутрішньогрупових розрахунків [власна розробка]

№	План рахунків бухгалтерського обліку (у частині внутрішньогрупових розрахунків)	Удосконалений План рахунків бухгалтерського обліку (у частині внутрішньогрупових розрахунків)
682	Внутрішні розрахунки	Внутрішньогрупові розрахунки з материнською компанією
686	-	Внутрішньогрупові розрахунки з дочірньою компанією
687	-	Внутрішньогрупові розрахунки між дочірніми компаніями

Таблиця 3

Відображення в бухгалтерському обліку внутрішньогрупових операцій материнським/дочірнім підприємством [власна розробка автора]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків			
		Материнське підприємство		Дочірнє підприємство	
		Дт	Кт	Дт	Кт
1	Реалізація/придбання товарів	682 702	282 641	282 641	686 682
2	Реалізація/придбання продукції за договором довгострокового характеру	682 701	701 641	201 641	686 682
3	Надання/отримання грошових позик (як поточних, так і довгострокових)	682	311	311	686
4	Передача/отримання основних засобів в операційну оренду	682 713	713 641	23 686	686 686
5	Здійснення/отримання фінансових інвестицій	141 682	682 311	46 311 682	404 682 46
6	Дивіденди отримані/сплачені	373 682 311	141 373 682	443 671 682	671 682 311

Запропонована методика відображення внутрішньогрупових операцій полегшить процес елімінування при складанні консолідованого балансу та консолідованого звіту про фінансові результати, адже чітко видно всі здійсненні господарській операції у середині групи, а також зовнішні та внутрішні користувачі інформацією матимуть змогу

швидко побачити економічні взаємовідносини між членами групи та їх результати.

Економічна сутність внутрішньогрупових операцій та їх складність обумовлює необхідність визначитися із застосуванням елементів методу бухгалтерського обліку для повного та достовірного відображення результатів внутрішньогрупових

операцій. Детальніше проаналізуємо застосування елементів методу бухгалтерського обліку для внутрішньогрупових операцій.

Документування. При здійсненні внутрішніх операцій в межах групи підприємств необхідно використовувати документи, які б засвідчували дійсність проведення таких операцій. Для внутрішньогрупових операцій використовуються типові форми первинних документів, що затверджені (за необхідності – розроблені) материнським підприємством.

Інвентаризація. Інформація, що відображається в системі бухгалтерського обліку, повинна відповідати фактичним даним. Виникає необхідність порівняння фактичної кількості та стану майна, що є в наявності, незалежно від його місцезнаходження (здане в оренду, передане на зберігання, переробку, отримане від інших власників тощо), з даними бухгалтерських записів. Засобом, за допомогою якого виявляють все те, що не підлягає щоденному обліку, тобто як засіб для приведення у відповідність даних поточного бухгалтерського обліку з фактичною наявністю майна, коштів, зобов'язань є інвентаризація. Тому для внутрішньогрупових операцій інвентаризація є важливим елементом методу та засобом контролю. При цьому в групі підприємства-учасники самостійно визначають та затверджують графіки проведення інвентаризації.

Оцінка. Відповідно до принципу єдиного грошового вимірника оцінці підлягають всі об'єкти бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік висуває до оцінки певні вимоги, дотримання яких забезпечує правильність відображення господарських засобів, достовірність оцінки. При внутрішньогрупових операціях використовуються трансфертні ціни.

Калькулювання. Оцінка та калькулювання тісно пов'язані між собою: точне калькулювання є необхідною умовою правильної грошової оцінки, і навпаки, використання реальної оцінки об'єктів бухгалтерського обліку – необхідна передумова правильного калькулювання. Під калькулюванням розуміють процес обчислення у грошовому вимірнику витрат і результатів господарського процесу. При внутрішньогрупових операціях калькулювання здійснюється відповідно до методики, затвердженої материнським підприємством.

Рахунки є засобом економічного групування і поточного обліку однорідних за економічним змістом господарських засобів підприємства, їх джерел, а також господарських процесів і фінансових результатів. Рахунки призначені для впорядкування облікових даних, документально оформлених та оцінених, групування всіх об'єктів обліку та господарських фактів за однорідними економічними ознаками. Для бухгалтерського відображення внутрішньогрупових операцій підприємства запропоновано використовувати субрахунки 682 «Внутрішньогрупові розрахунки з материнською компанією», 686 «Внутрішньогрупові розрахунки з дочірньою компанією», 687 «Внутрішньогрупові розрахунки між дочірніми компаніями».

Подвійний запис. Даний елемент методу бухгалтерського обліку є не менш важливим за інші та передбачає використання певних алгоритмів, в яких зазначається кореспонденція рахунків. В групі підприємств подвійний запис здійснюється відповідно до переліку внутрішньогрупових операцій та методикою їх обліку для групи, які розробило материнське підприємство.

Баланс є способом узагальнення і групування господарських засобів підприємства та джерел їх утворення в грошовій оцінці на певну дату, звітність є системою підсумкових показників, які всебічно характеризують господарську діяльність підприємства, результати використання його активів і стан зобов'язань. Учасники групи підприємств складають окремі баланси та у відповідних рядках відображають залишки внутрішньогрупових операцій. Дослідження показали, що для відображення внутрішньогрупових та операцій кожен з існуючих елементів методу бухгалтерського обліку має свій специфічний прояв. Проте кожен із елементів потребує розширення та доповнення додатковими інструментами. Останні забезпечать отримання необхідної аналітичної інформації про операції в межах груп, а також є основою забезпечення достовірності облікових показників.

ВИСНОВКИ

Дослідження діючої методики бухгалтерського обліку внутрішньогрупових операцій дає підстави відмітити її невідповідність сучасним умовам господарювання. На основі дослідження існуючих наукових праць з метою оперативного отримання інформації про стан розрахунків учасників групи підприємств відповідно до запитів управлінського персоналу, а також для полегшення складання консолідованої звітності, у статті висвітленні пропозиції щодо удосконалення існуючої методики відображення внутрішньогрупових операцій у бухгалтерському обліку.

Проте подальших досліджень потребує питання розмежування поняття внутрішньогрупових та внутрішніх операцій, а також розроблення методичних рекомендацій щодо методики обліку внутрішньогрупових операцій.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” № 996-XIV від 16 липня 1999 р. Затверджений Верховною радою України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.
2. Національне Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №2 «Консолідована фінансова звітність» [наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 року № 628] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13/print1433833106794962>
3. Великий словник бухгалтера / [уклад. В. Кузнецов, О. Михайленко]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2005. – 532 с.
4. Гордієнко К.Д. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у

сфері економіки / К.Д. Гордієнко. – К.: КНТ, 2006. – 308 с.

5. Загородній А.Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин. – Львів: “Центр Європи”, 2002. – 671 с.

6. Пантелєєв В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелєєв, О.С. Сніжко; Держ. ком. статистики України, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2009. – 239 с.

7. Семчук, І. В. Вплив внутрішніх операцій на звітність об’єднання (групи) підприємств [Електронний ресурс] / І.В. Семчук, В.Г. Мазур // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2011. – Вип. 3 (21). – С. 327-337. – Режим доступу до журн.: <http://eztuir.ztu.edu.ua/2778/1/40.pdf>

8. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій [наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99. р. № 291] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

9. Гойло Н.В. Бухгалтерський облік і контроль стану внутрішньогруповиз розрахунків на підприємствах: організація і методика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Н.В. Гойло. – Житомир, 2014. – 20 с.

10. Костюченко В.М. Теоретичні аспекти класифікації внутрішньогрупових операцій [Електронний ресурс] // Облік і фінанси АПК. – 2006. – Режим доступу до журн.: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/152/35>

11. Литвиненко Н.О. Організація обліку внутрішніх розрахунків: [Електронний ресурс] / Н.О. Литвиненко. – Режим доступу: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/r10OTG.pdf.

12. Уманців Г.В. Консолідація звітів групи підприємств [Електронний ресурс] / Г.В. Уманців // Дебет-Кредит. Практична бухгалтерія. – 2001. – № 15. – Режим доступу до журн.: <http://www.dtkr.com.ua/debet/ukr/2001/15/15pr7.html>

13. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 “Консолідована фінансова звітність” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408

ШАНДОВА

Наталія Вікторівна
nat0906@i.ua

УДК 658.5:330.1

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION OF MONITORING SYSTEM DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та маркетингу, Херсонський національний технічний університет

У статті розглянуто особливості формування системи моніторингу розвитку підприємства, представлено функціональну структуру моніторингу в системі управління розвитком підприємства.

В статье рассмотрены особенности формирования системы мониторинга предприятия, представлена функциональная структура мониторинга в системе управления развитием предприятия.

The article describes the features of the formation of the enterprise monitoring system, a functional the monitoring structure in the control system of the enterprise are presented.

Ключові слова: моніторинг, управління, підприємство

Ключевые слова: мониторинг, управление, предприятие

Keywords: monitoring, management, enterprise

ВСТУП

Модернізація національної економіки пов'язана з удосконаленням управління розвитком підприємств, що робить актуальним питання інформаційного забезпечення управлінських рішень.

Розвиток підприємств виявляється в їх пристосуванні до умов зовнішнього середовища. Необхідність повної і достовірної інформації про зміни в зовнішньому середовищі пов'язана з науковим обґрунтуванням вибору оптимальних економічних і організаційно-технічних рішень щодо напрямків діяльності підприємства. Цільовим забезпеченням такої інформації є формування моніторингу в системі управління підприємством. Рішення цього завдання, на нашу думку, варто вважати однією з основних особливостей системи управління розвитком підприємства.

МЕТА РОБОТИ полягає в розробці методичного підходу до формування системи моніторингу розвитку підприємства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційною базою дослідження є публікації провідних вітчизняних і зарубіжних учених за напрямком управління діяльністю підприємств, матеріали особистих досліджень автора. У роботі використані методи спостереження й графічного зображення даних, методи й прийоми систематизації й формалізації інформації й інші.

РЕЗУЛЬТАТИ

Змістовне визначення моніторингу не має однозначного тлумачення, оскільки вивчається й використовується в різних областях наукової й практичної діяльності. Різноманіття й різнохарактерність застосування висувають необхідність вибору наукового підходу до встановлення сутності й

призначення моніторингу. З даної точки зору він може розглядатися з двох сторін:

- як спосіб дослідження реальної дійсності, використовуваний у різних науках;

- як спосіб забезпечення системи управління різноманітними матеріалами для прийняття рішень за допомогою надання своєчасної і якісної інформації.

Теоретичні дослідження розглядають моніторинг як «... постійне спостереження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату або первісним пропозиціям - спостереження, оцінка й прогноз стану навколишнього середовища у зв'язку з господарською діяльністю» [1, с. 392].

Якщо виходити з того, що розвиток підприємства являє собою комплексний процес кількісних і якісних змін функціонування, при якому зберігається загальноекономічна стійкість [2, с. 278], та урахувавши загальнотеоретичні позиції, то під моніторингом розвитку підприємства може розумітися система безперервного спостереження за параметрами зовнішнього й внутрішнього середовища підприємства, збору й аналізу інформації про зміни загальноекономічної стійкості. Моніторинг змін стійкості стану виступає як постійно функціонуючий зворотний зв'язок у системі управління. Мета моніторингу – надання об'єктивних оцінок стану стійкості підприємства, що сприятиме обґрунтованій впевненості керівництва у досягненні цілей розвитку. В процесі розвитку підприємства моніторинг забезпечує активне спостереження за процесом змін стійкості стану підприємства, виявляє його відповідність цільовим показникам на основі оцінки, аналізу й інтерпретації сукупності показників розвитку.

Зміст функції моніторингу змін стійкості стану підприємства представлений на рис. 1.

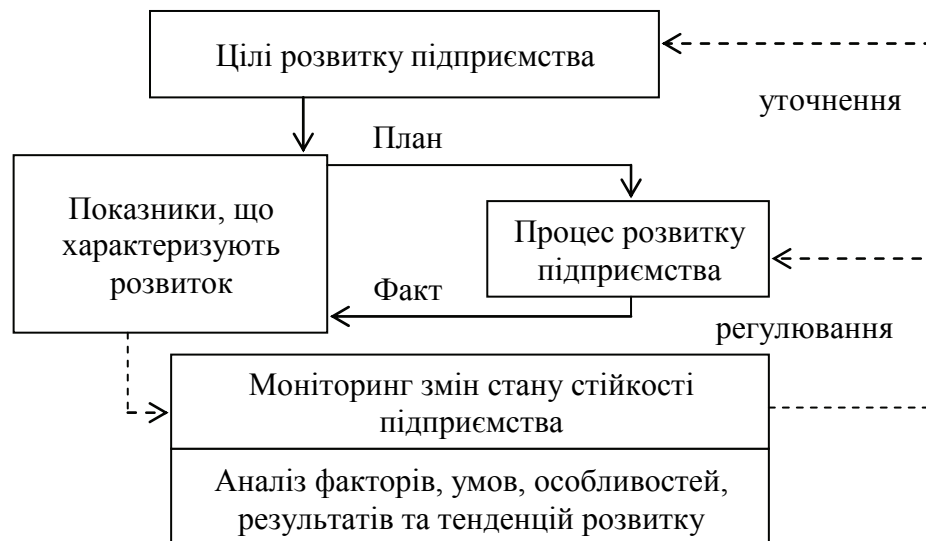

Рис. 1. Моніторинг стійкості підприємства, як функція зворотного зв'язку в системі управління розвитком підприємства [побудовано автором]

Особливості моніторингу змін стану стійкості підприємства полягають у наступних основних положеннях:

- моніторинг є системою спостереження за станом підприємства, що дозволяє визначити й передбачити момент настання критичного рівня параметрів, результат яких являє собою, з одного боку, сукупність діагнозів станів видів діяльності під впливом внутрісистемних факторів і факторів ризику зовнішнього середовища, з іншої, експертну систему, що забезпечує прийняття управлінських рішень і управління на основі інтерпретації вимірюваних параметрів;

- с позиції моніторингу можлива декомпозиція загальноекономічної стійкості підприємства як інтегрального показника, що характеризує фактори, умови, особливості, результати й тенденції розвитку та визначає здатність підприємства забезпечувати реалізацію цільової функції.

З урахуванням зазначених положень у рамках моніторингу повинні вирішуватися наступні завдання:

- підготовка аналітичної інформації, необхідної для прийняття раціональних управлінських рішень;
- об'єктивна оцінка результатів господарської діяльності підприємства в цілому і його окремих підрозділах;
- аналіз факторів, що впливають на роботу підприємства;
- виявлення внутрішніх резервів розвитку підприємства;
- прогнозування економічного розвитку підприємства.

Система моніторингу, орієнтована на поліпшення процесу ухвалення рішення, виконує наступні організаційні функції:

- установлює критичні стани, або тенденції змін факторів зовнішнього середовища, які є

визначальними у прийнятті управлінських рішень при виробленні курсу дій на перспективу;

- забезпечує зворотний зв'язок із суб'єктами оточення, відносно попередніх результатів діяльності;

- визначає ступінь і своєчасність виконання зобов'язань.

Формування системи моніторингу розвитку підприємства повинне охоплювати ряд етапів, що відображають різні сторони його дії, послідовність організації й види виконуваних робіт:

1. Визначення об'єкта й напрямків моніторингу;
2. Формування системи інформативних звітних показників;
3. Розробка системи управлінської діагностики й стандартів контролю;
4. Визначення контрольних періодів по кожній групі спостережуваних показників;
5. Формування системи дій по усуненню відхилень.

Тому важливо мати чітке уявлення про зміст кожного етапу, як відправного моменту створення системи виявлення й своєчасної корекції виникаючих змін у виробництві й господарській діяльності машинобудівних підприємств.

Об'єктом моніторингу є загальноекономічна стійкість підприємства, як основа його розвитку, тобто стан всіх складових економічної стійкості підприємства, за рахунок яких здійснюється підтримка або зміна значень економічних параметрів.

Постійне спостереження за станом складових економічної стійкості підприємства дозволить вчасно приймати рішення, спрямовані на підтримку або зміну сформованих тенденцій. При цьому важливо мати не тільки кількісну, але і якісну інформацію про складові загальноекономічної стійкості: дані про відповідність можливостей підприємства сучасним тенденціям розвитку середовища, причинно-

наслідкові зв'язки між змінами окремих складових загальноекономічної стійкості підприємства.

Основним інструментом при проведенні моніторингу виступає система обробки інформативних звітних показників, що складає первинну інформаційну базу спостереження. Вона необхідна для наступного розрахунку аналітичних показників (абсолютних і відносних), які характеризують стійкість підприємства. На даному етапі необхідно визначити зміст системи показників, виходячи з відповідності показників поставленим завданням й найменш можливої їх кількості.

Розширення інформаційного поля щодо економічної стійкості підприємства неможливе без діагностики мікроекономіки підприємства і оцінки діючих прийомів управління.

Система управлінської діагностики і стандартів контролю віддзеркалює фактичні результати діяльності підприємства. При цьому забезпечується

порівнянність кількісного вираження встановлених стандартів і аналітичних показників, які контролюються. В процесі розробки такої системи будуються алгоритми розрахунку окремих складових економічної стійкості з використанням первинної інформаційної бази спостереження. На цьому етапі необхідно визначити структуру і систему показників форм контрольованої звітності, яка повинна бути стандартизована і містити наступну інформацію:

- фактично досягнуте значення контрольованого показника (у порівнянні з запланованим);
- розмір відхилення фактичного значення показника від запланованого;
- факторне дослідження розміру відхилення.

Система управлінської діагностики й стандартів контролю у сукупності з системою обробки економічної інформації характеризують функціональну структуру моніторингу, що наведена на рис. 2.

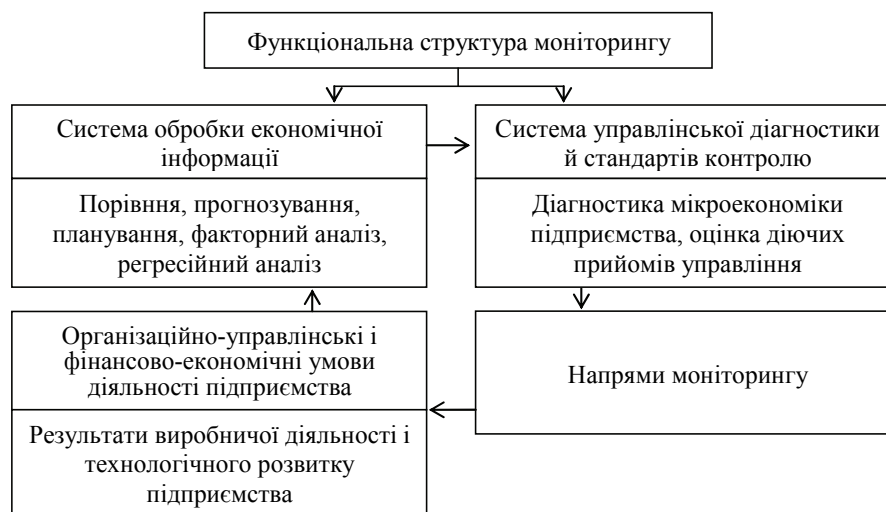

Рис. 2. Функціональна структура моніторингу в системі управління розвитком підприємства [побудовано автором]

Ефективне функціонування системи моніторингу передбачає формування системи показників, що дозволить одержати комплексне уявлення про стан розвитку підприємства. У цьому аспекті доцільно виділити два блоки показників:

- показники, що характеризують організаційно-управлінські і фінансово-економічні умови діяльності підприємства і складають діагностичний інструментарій: базова фінансова інформація, інформація про продуктивність, про обсяги і розподіл ресурсів. Ця інформація створює уявлення про поточний стан підприємства і визначає його тактику;

- показники, що характеризують результати виробничої діяльності і технологічного розвитку підприємства. До таких показників віднесено показники стану розробки і виробництва конкретних видів продукції, технічного і технологічного стану продукції, що виробляється, показники реалізації проектів. На основі даної інформації розробляються рішення що визначають майбутні напрямки розвитку.

ВИСНОВКИ

Система моніторингу стійкості підприємства представляє комплекс заходів організаційного, методичного й управлінського характеру. Знання реального положення підприємства дозволить приймати обґрунтовані рішення щодо забезпечення його стійкості в конкретних умовах, що сприятливо відбивається на ефективності виробництва й господарської діяльності, а зацікавлені особи при цьому отримають гарантії конкурентних переваг у рамках свого бізнесу. Крім того, підприємство стає більше привабливим для вкладення інвестицій.

Список використаних джерел

1. Современный словарь иностранных слов. – 2-е изд., стер. – М.: Рус. яз., 1999. – 742 с.
2. Шандова Н. В. Управління процесами розвитку підприємств машинобудування / Н.В. Шандова // Економічний простір. (збірник наукових праць) – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – №21. – С.276 – 282.

ШАПОВАЛОВ

Віталій Олегович

shapovalov79@mail.ru

к.е.н., доцент, Вищий
навчальний заклад
Укоопспілки «Полтав-
ський університет
економіки і торгівлі»

УДК 332.012.324.2:330.142

ВНУТРІШНІ СУПЕРЕЧНОСТІ РОЗВИТКУ АКЦІОНЕРНОГО СЕКТОРА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

INTERNAL CONTRADICTIONS OF THE EQUITY SECTOR DEVELOPMENT: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES

У статті розглядається теоретико-методологічні основи аналізу акціонерного сектора як структурної цілісності ринкового господарства. Обґрунтовується концептуальний підхід щодо дослідження акціонерних відносин шляхом виокремлення трьох рівнів суперечностей розвитку акціонерного сектора: капітал-власність – капітал-функція; фіктивний капітал – дійсний капітал; фінансовий сектор – реальний сектор.

В статье рассматриваются теоретико-методологические основы анализа акционерного сектора в качестве структурной целостности рыночного хозяйства. Обосновывается концептуальный подход к исследованию акционерных отношений путем выделения трех уровней противоречий развития акционерного сектора: капитал-собственность – капитал-функция; фиктивный капитал – действительный капитал; финансовый сектор – реальный сектор.

The article deals with theoretical and methodological fundamentals of the equity sector analysis as a structural integrity of market economy. There was substantiated the conceptual approach as to research of the joint relations by distinguishing the three levels of contradictions in the equity sector development: capital-assets – capital-function; fictitious capital – actual capital; financial sector – real sector.

Ключові слова: акціонерний сектор, акція, акціонерне товариство, капітал-власність, капітал-функція, дійсний капітал, фіктивний капітал

Ключевые слова: акционерный сектор, акция, акционерное общество, капитал-собственность, капитал-функция, действительный капитал, фиктивный капитал

Keywords: equity sector, stock, joint-stock company, capital-assets, capital-function, actual capital, fictitious capital

ВСТУП

Упродовж усієї еволюції ринкового господарства науковий інтерес до проблем акціонерного сектора залишався на високому рівні. Світова економічна наука розкрила основні переваги і недоліки акціонерних товариств, відобразила їх місце в системі економічних відносин, показала роль і значення акціонерного сектора в структурі національної економіки. Окремі теоретичні положення щодо проблем розвитку акціонерного сектора відображені у працях відомих науковців Дж. Гелбрейта, Р. Гільфердінга, Дж. М. Кейнса, Р. Коуза, К. Маркса, А. Маршалла, Г. Мінза, Й. Шумпетера та інших. У поле зору вітчизняних дослідників питання щодо розвитку акціонерного сектора потрапляють з початком ринкової трансформації національної економіки і залишаються актуальними і до цього часу. Серед українських науковців, які займаються проблематикою акціонерних відносин, можна відмітити прізвища С. Богачова, Ю. Петруні, Ю. Лупенка, А. Сірка, Н. Супрун, К. Ткача, Л. Тараш та ін.

Разом з тим акціонерний сектор, як системно-

структурна цілісність ринкового господарства, не став повноцінним об'єктом українських дослідників. Більшість сучасних вітчизняних досліджень концентрують свою увагу на окремих моментах функціонування цієї складної підсистеми національної економіки. Зокрема аналізуються проблеми економічної реалізації акціонерної власності, відтворення акціонерного капіталу, забезпечення економічної безпеки акціонерних товариств, функціонування ринку акцій. Лише незначна кількість праць присвячена макро- та мезоекономічним аспектам акціонерних відносин.

МЕТА РОБОТИ

Мета роботи полягає у розробці теоретико-методологічного підходу до аналізу акціонерних відносин, який ґрунтується на послідовному визначенні суперечностей, іманентних розвитку акціонерного сектора

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою роботи є система загальнонаукових і спеціальних методів і прийомів дослідження, а саме: діалектичний метод, системний та історично-логічний підходи – для відображення

історичного процесу зародження та суперечностей розвитку акціонерного сектора.

РЕЗУЛЬТАТИ

В країнах, де історія акціонерних відносин налічує декілька сотень років, акціонерні товариства стали своєрідним каталізатором і основою для розвитку різних галузей економіки, що визначають її інфраструктуру і потенціал подальшого розвитку. Якщо з технічного боку машинне виробництво визначило матеріальну основу стійкого розвитку ринкового капіталістичного господарства, то акціонерні товариства стали адекватною формою подібного розвитку, визначивши при цьому і організаційно-правові форми підприємництва, і роль акціонерних підприємств в економіці та суспільстві.

Сучасні теоретичні дослідження та практичні рекомендації охоплюють різноманітні аспекти функціонування акціонерного сектора (обіг і розподіл акціонерного капіталу; відносини держави та акціонерних товариств; внутрішнє узгодження інтересів акціонерів та соціальна відповідальність акціонерних товариств перед суспільством). Незважаючи на різноманіття теоретичних підходів, очевидним є факт спільної уваги науковців різних шкіл і напрямів економічної науки до таких питань: а) подолання конфліктів між різними суб'єктами акціонерних відносин (проблеми корпоративного управління); б) роль ринку акцій (фондового ринку) у взаємозв'язках реального і фінансового секторів економіки; в) взаємодія держави й акціонерних товариств, їх соціальна відповідальність.

Акціонерний сектор є об'єктивним результатом розвитку суспільного виробництва. Його формуванню сприяли ряд факторів, головними з яких стали усупільнення виробництва, суспільний поділ праці, ускладнення товарно-грошових відносин, розвиток продуктивних сил, науково-технічний прогрес, обмеженість індивідуальних капіталів в процесах нагромадження тощо. Вважається, що важливою обставиною і умовою становлення акціонерного сектора в ринкових системах стала необхідність об'єднання індивідуальних капіталів для здійснення масштабних інвестиційних проєктів. Тобто, зародження акціонерного сектора відбувається на тій стадії економічного розвитку, коли мінімізуються можливості індивідуального капіталу у виробничому процесі, коли він не спроможний забезпечити задоволення зростаючих потреб суспільства. Акціонерний сектор є результатом централізації і концентрації капіталу та виробництва, він став організаційною основою для великого бізнесу, сприяв індустріалізації виробництва, розвитку транспортних комунікацій та банківської справи, становленню ринкової інфраструктури.

Акціонерний сектор за своїми сутнісними ознаками є повноцінним сектором національного господарства і являє собою ту сферу національної економіки, в якій відбувається діяльність акціонерних товариств, здійснюється випуск і обіг акцій, забезпечується економічна реалізація акціонерної власності, створюються умови для функціонування акціонерного капіталу. Таке визначення

обумовлюється виокремленням трьох рівнів суперечностей розвитку акціонерного сектора і їх подальшого вивчення.

Перший рівень представляє собою суперечність між капіталом-власністю і капіталом-функцією, що зумовлено асоційованою природою акціонерного капіталу. Це вихідний пункт дослідження сукупності економічних відносин, що виникають в процесі розвитку акціонерного сектора. Зміст капіталу-функції власне і полягає у продуктивному використанні економічних ресурсів, у створенні нової вартості. Функціональні можливості капіталу проявляються у його здатності забезпечувати процес суспільного відтворення, у його спроможності забезпечувати ефективне функціонування національної економіки, у можливостях компанії розширюватися та розвиватися. В той же час капітал-власність персоніфікує економічну структуру суспільства, виокремлює власників капіталу і тих, хто обслуговує його функціонування. Капітал, надаючи певні переваги і можливості для одних, створює соціальну нерівність в суспільстві і проблемність для інших.

Стосовно акціонерного сектора, то зазначена суперечність проявляється в процесі створення та діяльності акціонерних товариств. Зважаючи на те, що ця організаційна форма підприємства за своєю внутрішньою будовою є досить складним формуванням, то у його складі можна виділити принаймні два рівня організаційної структури. Перший з них складають елементи товариства як підприємства, що здійснює господарську діяльність. Власне у цьому полягає капітал-функція – активне виробництво благ акціонерним товариством як цілісним господарським суб'єктом з метою отримання прибутку. Водночас організувати виробництво можливо лише тоді, коли сформована достатня величина акціонерного капіталу. Останній за висловом Петруні Ю.Є. є «інтегрованим результатом інвестиційних зусиль акціонерів (формування) на етапах первинного розміщення акцій» [7, с. 20]. Акція у цьому випадку є економічним інструментом інвестиційного процесу, засобом фінансування капіталовкладень, пов'язаних з техніко-технологічним розвитком акціонерного підприємства.

Другий рівень – це елементи власне товариства як об'єднання групи суб'єктів (акціонерів). У цьому проявляється зміст капіталу-власності. Кожний з потенційних акціонерів є власником певного грошового капіталу, який об'єднується з капіталами інших суб'єктів шляхом емісії акцій. Окремий акціонер, за словами Р. Гільфердінга, «...функціонує виключно як грошовий капіталіст» [2, с. 107]. Акція в даному випадку слугує лише свідомством внеску окремого інвестора у загальну величину капіталу акціонерного товариства. Вона надає право голосу на зборах акціонерів, і вона є титулом на власність на той грошовий капітал, який був інвестований. Окрім того акція представляє собою титул на дохід, тобто надає право своєму власнику на отримання частини доходу від господарської діяльності підприємства. Окремий акціонер втрачає право власності на свій капітал, оскільки останній уже функціонує як єдиний асоційований капітал. Акціонер не в змозі вилучити

свою частку із загального процесу господарської діяльності акціонерного товариства. Він є власником акції, яка надає йому право повернути інвестовані кошти шляхом продажу належних цінних паперів на фондовому ринку. Будь-які дії акціонера на ринку зі своїми цінними паперами стосуються лише прав власності на частку акціонерного капіталу. Як відмічає Й. Шумпетер, положення акціонерів як юридичних співвласників не має реального значення і обмежується функціями контролю, що практично не відрізняється від контролю інших кредиторів. Тому більш правильно називати їх «інвесторами, права яких задовольняються в останню чергу, але які безпосередньо направляють, забезпечують діяльність підприємства і мають право на отримання більшої частки прибутку в якості винагороди» [9, с. 250].

Таким чином, опосередкування протилежностей капіталу-власності та капіталу-функції відбувається в процесі емісії цінних паперів товариства – акцій. Вона одночасно є інструментом залучення інвестицій та інструментом розподілу власності. Емісійний механізм забезпечує передумови господарської діяльності акціонерних товариств, а разом з тим і основу для реалізації економічних інтересів власників цінних паперів. І хоча акціонерна компанія максимально абстрагована від особистої участі акціонерів у її діяльності чи навіть управлінні, проте неприпустимо відривати значення інвестованого капіталу від його власників. Відтак, вирішення суперечності між капіталом-власністю та капіталом-функцією підіймає проблему на новий рівень, який визначається суперечністю дійсного (реального) капіталу, втіленого у факторах виробництва, і фіктивного, представленого цінними паперами товариства. І якщо рух реального капіталу пов'язаний з інвестиційною функцією і отриманням прибутку, то рух фіктивного капіталу пов'язаний з процесами розподілу і перерозподілу акціонерної власності та контролю.

Акціонерний капітал, як капітал взагалі, знаходиться в постійному кругообігу. Він не річ, що перебуває у спокої, а рух, який постійно відбувається у просторі і часі. Будучи сформованим через механізм емісії цінних паперів, акціонерний капітал в подальшому роздвоюється на дві відносно самостійних форми (дійсний та фіктивний капітал), кожна з яких здійснює свій рух за власними законами і траєкторіями. Дійсний капітал послідовно набуває та скидає ті функціональні форми, які зумовлені процесом відтворення. Будучи залученим у виробничий процес, він закріплюється за акціонерною компанією, яка виступає як суб'єкт підприємницької діяльності та безпосередній юридичний власник майна та інших активів. Економічним результатом руху дійсного капіталу є додаткова вартість (прибуток акціонерного товариства), яка визначає можливості для задоволення інтересів акціонерів та можливості подальшого розвитку акціонерного товариства.

Фіктивний капітал – це капітал, який не має внутрішньої вартості, але який приносить дохід, і тому має споживчу вартість. Свого найвищого розвитку він досягає у формі акцій і протистойть

дійсному капіталу акціонерного товариства. Акція, яка дає право акціонеру на отримання доходу, із простого титулу власності перетворюється на товар, який можна продати та отримати конкретну величину грошового багатства. Але, як зазначав ще К. Маркс, «акції... є представниками дійсного капіталу, саме капіталу, що вкладений і функціонує на цих підприємствах...Проте цей капітал не існує двічі – один раз як капітальна вартість титулу власності, акцій, інший раз – як капітал, дійсно вкладений...у згадані підприємства. Капітал існує лише у цій останній формі, і акція є лише титулом власності» [5, с. 9]. Тобто, цінні папери не матеріалізуються в значення «реального» капіталу, купівля-продаж та інші операції з акціями можуть розглядатися лише як рух прав власності на підприємницькі частки.

Підвищення або пониження курсу акцій ніяк не пов'язане із зміною вартості, що репрезентує дійсний акціонерний капітал. Фіктивний капітал здійснює свій рух за власними законами, при цьому не повторюючи рух дійсного капіталу товариства. Власники фіктивного капіталу існують в світі біржових котирувань, курсових різниць, спекулятивних угод з акціями. Акціонерне товариство як юридична особа і власник реального капіталу існує в світі амортизації і оновлення основних засобів, поповнення оборотного капіталу та поліпшення кваліфікаційних характеристик персоналу.

При цьому потрібно відмітити той факт, що не фіктивна форма акціонерного капіталу визначає величину отриманого доходу, а, навпаки, прогнозоване очікування отримання доходу визначає величину цієї специфічної форми капіталу. Рух реальної форми акціонерного капіталу відображає інтереси всієї економіки і суспільства в цілому, він є частиною національного багатства країни та суспільного капіталу економічної системи. Якщо ж в процесі руху дійсного капіталу відбувається розрив стадій виробництва і обігу, він перетворюється у суто фіктивну форму, акціонерний капітал в такому випадку працює на обслуговування виключно грошового обороту, сам на себе. Як відмічає Богачева Г.Н., в той час, як забезпечується необхідна цілісність економіки (яку послідовно виражає продуктивний капітал), вона порушується інтересами окремих атомарних груп - агентів - представників сфери утримувачів всіх видів цінних паперів [1].

Суперечність дійсного і фіктивного капіталу виявляється у взаємодії суб'єктів реального і фінансового секторів економіки. Різноманітність форм цих відносин представляє третій рівень розвитку суперечностей акціонерного сектора. Реальний і фінансовий сектори являють собою складні багатофункціональні підсистеми з певною структурою, суб'єктами, ресурсами і економічними інтересами агентів. Якщо реальний сектор є трансформаційним ядром перетворення ресурсів у продукт чи послугу, то фінансовий сектор являє собою транзакційну підсистему, яка опосередковує фінансові потоки між агентами економіки. Зв'язки та механізми, які опосередковують функціонування

реального сектора та фінансового сектора, очевидні: вони забезпечують існування і підтримку зв'язків «виробник-споживач», «заощадження-інвестиції», тобто забезпечують замкнутість і безперервність відтворювального процесу в реальному секторі.

З однієї сторони, динамічний розвиток виробництва реального сектора національної економіки зумовлює додатковий попит на послуги фінансового сектора і, тим самим, призводить до зростання останнього. В свою чергу, це висуває нові вимоги до фінансового ринку щодо мобільності капіталу, систем управління ризиками та регулювання фінансових операцій. З іншої сторони, розвиток фінансового сектора, його здатність направляти та перерозподіляти ресурси в сфері найбільш ефективного їх застосування, є своєрідним інноваційним механізмом, що підвищує ефективність функціонування усієї економіки та стимулює структурні перетворення в національному виробництві.

Але при цьому існує небезпека виникнення розриву між цими секторами, що, на думку ряду вчених [3, 4], має деструктивний вплив на економічний стан країни. Відрив фінансового сектора - це кількісне і якісне домінування спекулятивних елементів над відтворювальними процесами реального сектора. В тій мірі, в якій фінансовий сектор перетворюється в самодостатню систему, його власна кон'юнктура не завжди відображає стан реального сектора. Спекулятивні елементи, розвиваючись за рахунок реального сектора, для найбільш ефективного виконання своїх функцій (тобто для максимально можливого в цих умовах вилучення фінансового доходу) залучають ресурси з реального сектора. Оскільки фінансовий сектор має власну кон'юнктуру, то виникає спотворена система цін (в першу чергу цінові диспропорції між послугами фінансового та товарами і послугами реального секторів). В тій мірі, в якій спекулятивний сегмент ринку домінує над іншими компонентами, критерії ефективності реального сектора заміщуються відповідними критеріями фінансового.

Підхід до аналізу акціонерного сектора з позицій протилежності фінансового і реального секторів дає можливість обґрунтувати стратегії управління інвестиційними потоками, забезпечити перетворення потоків фінансового сектора в потоки, що направлені на розвиток реального сектора економіки. Тобто, мова йде про інвестиційні процеси, в ході яких і вирішуються суперечності третього рівня.

ВИСНОВКИ

Генезис акціонерного сектора в системно-структурну цілісність сучасної ринкової економіки зумовлений рядом суперечностей. Вихідним пунктом даного процесу виступає протилежність капіталу-власності та капіталу-функції. На рівні сутності зазначена протилежність розгортається у

суперечність між фіктивним та дійсним (реальним) капіталом товариства. В свою чергу, зазначена протилежність знаходить зовнішню форму прояву у суперечності між реальним та фінансовим сектором економіки. На всіх трьох рівнях відбувається опосередкування суперечностей. В результаті протиріччя вирішуються і породжують нові суперечності.

Запропонований теоретико-методологічний підхід дає можливість виокремити акціонерний сектор у системно-структурну цілісність національного господарства, розкрити його сутнісні риси та передбачити якісні і кількісні зміни, які відбуваються у структурі, зв'язках і механізмі функціонування акціонерного сектора.

Список використаних джерел

1. Богачева Г.Н. Фиктивный капитал как обучающая система реального сектора экономики / Г.Н. Богачева // Менеджмент в России и за рубежом. – 2000. – № 3. – С. 3–12.
2. Гильфердинг Р. Финансовый капитал: Новейшая фаза в развитии капитализма / Р. Гильфердинг; пер. с нем. И. Степанова. – [4-е изд., стереотипное]. – М.: Государственное издательство. – 1924. – 460 с.
3. Лактіонова О.А. Аналіз взаємозв'язку фінансового та реального секторів економіки / О.А. Лактіонова // Економічний простір. – 2009. – № 22/1. – С. 120–137.
4. Левина И. К вопросу о соотношении реального и финансового секторов / И. Левина // Вопросы экономики. – 2006. – № 9. – С. 83–103.
5. Маркс К. Собрание сочинений: в 50 т. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – 2-е изд. – М.: Госполитиздат, 1955–1981. Т. 25, Ч. II: Капитал. Том 3. – 1962. – 551 с.
6. Мошенський С.З. Глобальний ринок акцій: основні тенденції в історичному контексті / С.З. Мошенський // Фінанси України. – 2010. – № 7. – С. 76–83.
7. Петруня Ю.Є. Формування та відтворення акціонерного капіталу: механізми управління та суперечності / Ю.Є. Петруня // Академічний огляд. – 2015. – № 1. – С. 18–22.
8. Тараш Л.И. Управление акционерной собственностью: методологический подход: монография / Л.И. Тараш; НАН Украины; Ин-т эконом. пром. – Донецк: Ин-т эконом. пром-сти, 2008. – 440 с.
9. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Шумпетер Й.; пер. с нем. В.С. Автономова [и др.]. – М.: Прогресс, 1982. – 436 с.

СЛУЧАК

УДК 657:630:004

Наталія Анатоліївна
natalyasl@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ
УМОВАХ

THE FORESTRY ENTERPRISES ACCOUNTING SYSTEM INFORMATION
SUPPLY IN THE MODERN CONDITIONS

кандидат економічних наук,
викладач, Березнівський
лісотехнічний коледж
НУВГП

Стаття присвячена питанням удосконалення інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку лісогосподарських підприємств. В статті обґрунтовано доцільність інтеграції даних виробничих підрозділів і бухгалтерії та можливість використання в системі обліку даних ГІС-технологій.

Статья посвящена вопросам усовершенствования информационного обеспечения системы бухгалтерского учета лесохозяйственных предприятий. В статье обосновано целесообразность интеграции данных производственных подразделений и бухгалтерии, а также возможность использования в системе учета данных ГИС-технологий.

The ways of improvement of forestry enterprises accounting system information supply are considered. The necessity of integration of enterprises' subdivision and accounting data is proved. The possibility of use of GIS-technologies in accounting system is motivated.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, система обліку, лісові ресурси, ГІС

Ключевые слова: информационное обеспечение, система учета, лесные ресурсы, ГИС

Keywords: information supply, accounting, forest resources, GIS

ВСТУП

Ліс є основним компонентом біосфери. Лісові насадження відіграють важливу роль у забезпеченні засобів до існування і якості життя людей, забезпечуючи можливості для отримання доходу, підтримуючи продуктивність сільського господарства, продовольчу безпеку і харчування, забезпечуючи адекватне постачання чистою водою, доступних і надійних джерел поновлювальної енергії на основі лісової продукції [1, с.13].

Зростання ролі лісів викликали потребу переглянути та доповнити інформаційну складову системи бухобліку на підприємствах лісової галузі.

Питання інформаційного забезпечення системи бухобліку, контролю, аналізу у свій час розглядали В.П. Завгородній, Ф.Ф. Бутинець, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, С.В. Івахненко, С.М. Петренко та інші. В працях цих авторів висвітлюються питання особливостей обліку біологічних активів, склад та структура інформаційного забезпечення обліку та внутрішнього контролю господарських систем. Незважаючи на значні наукові та практичні доробки вітчизняних науковців-економістів, залишається ще багато проблемних питань, які потребують детального вивчення й опрацювання. Особливості ведення лісового господарства зумовлюють необхідність з'ясування змісту, призначення і порядку формування інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку лісогосподарських підприємств.

МЕТА РОБОТИ полягає в обґрунтуванні можливості формування інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку шляхом інтеграції інформаційних баз виробничого та облікового характеру.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

При проведенні дослідження використано методи порівняння, індукції і дедукції при визначенні змісту інформаційного забезпечення та можливості його формування із використанням атрибутивних даних ГІС-технологій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Лісове господарство поряд із сільським є унікальним, оскільки на відміну від інших виробництв, не лише переробляє та видозмінює існуючі речовини, а завдяки природним процесам створює нові. Однією із характеристик лісових насаджень поряд із запасом деревини є приріст деревостанів. Приріст забезпечується завдяки кількісним і якісним змінам лісів, тобто завдяки біологічним перетворенням.

Відповідно до ПСБО 30 "Біологічні активи", біологічний актив - тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб

економічні вигоди [2]. Водночас додаток до згаданого положення до складу довгострокових біологічних активів рослинництва включає дерева в лісі (лісовий масив). Обмеження визначення біологічних активів лише тими, що дають сільськогосподарську продукцію, не змінює сутності лісових ресурсів, що не дають сільськогосподарську продукцію, але мають всі ознаки біологічних активів. Тому при формуванні інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку лісгосподарських підприємств необхідно забезпечити облік таких активів.

Економічні вигоди підприємства лісового господарства отримують від реалізації сировинних ресурсів деревного і недеревного походження. Максимальну їх кількість можна отримати при комплексному використанні лісів. Зараз основна увага приділяється, насамперед, заготівлі деревини. Але при раціональному підході до ведення лісового господарства значні надходження можна отримати і від використання недеревних ресурсів (побічне лісокористування, допоміжні і супутні галузі лісового господарства, мисливство). У будь-якому випадку для оцінки стану і використання лісів необхідно мати належним чином зібрану, збережену, опрацьовану та надану інформацію. Це висуває нові вимоги до змісту, призначення, порядку організації і формування інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку лісгосподарських підприємств.

Термін інформаційне забезпечення розглядають з двох позицій: як інформацію, яка зберігається в базах даних та використовується в процесі управління, та як сукупність рішень щодо організації та форм такої інформації. Перший підхід характерний для користувачів інформації і саме тому він насамперед нас цікавитиме.

Володіння достовірною та актуальною інформацією поряд з умінням ефективно використовувати адекватні методи її збору, обробки і представлення сприяють успішній діяльності підприємства. Удосконалення обліково-економічної інформації треба розглядати у контексті інтеграції різних її видів і форм представлення, здатних задовільнити запити всіх учасників ринку за допомогою розроблених алгоритмів інтеграції (диференціації) інформаційних потоків [3, с.182].

Найбільш загальне визначення інтеграції передбачає об'єднання і координацію різних частин цілісної системи. Інтеграція в рамках системи, що склалася, веде до підвищення рівня її цілісності та організованості [4, с.210].

Структурні підрозділи лісгосподарських підприємств організаційно є цілісною системою. Автоматизація функцій збору, передачі, збереження та обробки інформації дозволяє інтегрувати й інформаційні складові. Інтеграція обліково-економічної інформації з іншими її видами, які виникають та фіксуються у виробничих підрозділах, дозволяє сформувати інформацію необхідної місткості для вирішення задач управління.

Лісгосподарські підприємства України здійснюють бухгалтерський облік з використанням програми "Управління лісгосподарським підприємством

України" на базі програмних продуктів 1С:Підприємство версії 8.2. З 2013 року вони запровадили електронний облік деревини [5, с.8]. Це дозволяє оперативно отримувати інформацію щодо обсягів заготовленої та реалізованої лісопродукції (як в натуральному, так і у вартісному вимірниках). Тобто система бухгалтерського обліку отримує і використовує інформацію з виробництва в режимі реального часу. Але процес заготівлі деревини заключний у витратному ланцюжку "лісовирощування-лісозаготівля". Наявність інформації лише про заготовлену лісопродукцію не дозволяє користувачам оцінити справжню вартість та потенціал лісгосподарського підприємства. Не можна ставити знак рівності при оцінці державного підприємства лісового господарства Полісся і Сепової зони.

Для отримання цілісної картини, економічної оптимізації лісопромислової діяльності система бухгалтерського обліку лісгосподарських підприємств повинна містити інформацію не лише про обсяги заготовленої деревини, а й про склад деревостанів, їх приріст, запас деревини та інше. Отримати таку інформацію можна застосовуючи при веденні лісового господарства географічні інформаційні системи (ГІС). Вони дозволяють сформувати детальну інформацію про наявний деревостан. В Україні з 2005 року впроваджують ГІС-технологію Field-Map. Дана технологія дає змогу під час польових робіт поєднувати в єдиному технологічному процесі формування атрибутивної та картографічної інформації про природно-антропогенні об'єкти, автоматизує процедури проведення вимірювань натурних показників, забезпечує контроль повноти й достовірності зібраної інформації, формує реляційні бази даних у польовому комп'ютері, відображає об'єкти на електронній карті польового комп'ютера. Важливим напрямком застосування технології Field-Map є кількісна та якісна оцінка лісових ресурсів. При потребі можливе врахування підліску, трав'яного та приземного ярусу. Це дозволяє максимально повно враховувати сировинний потенціал лісів (тобто враховувати не лише запас деревостану, а й наявні ягідники, посіви лікарських рослин, деревні породи, придатні для збору соку, дикорослих плодів, наявність у підліску ліщини, грибного міцелію та інше).

При інтеграції бази даних лісгосподарського відділу і бухгалтерії стає можливим врахування атрибутивної інформації ГІС в системі бухгалтерського обліку. Причому така інформація максимально точно відображатиме реальний стан справ у лісових насадженнях.

При виборі методів економічної оцінки природних ресурсів (а на думку ряду авторів економічній (грошовій) оцінці підлягають землі лісового фонду, лісові насадження, недеревні рослинні ресурси, соціальні й екологічні функції лісу, причому економічна оцінка повинна здійснюватись за домінуючою ознакою [6, с.39]) наявну інформацію про кількісний стан лісових ресурсів можна перевести у вартісний вираз. Це дозволить реально оцінити не лише сировинні ресурси, вилучені з природного середовища, а й потенціал

лісогосподарського підприємства з врахуванням породної та вікової структури деревостану, наявності дикорослих фруктових дерев, ягідників, насаджень лікарських рослин та інше.

ВИСНОВКИ

Лісові ресурси мають всі ознаки біологічних активів, що зумовлює необхідність їх обліку.

Впровадження у практику ведення лісового господарства ГІС-технологій дозволяє організувати облік сировинних ресурсів у кількісному і вартісному вимірниках.

Інтеграція баз даних виробничих підрозділів лісогосподарських підприємств та бухгалтерії дозволить врахувати в системі обліку не лише вилучені з природного середовища, а й наявні у господарства лісові ресурси.

Список використаних джерел

1. Зібцев С. Світові тенденції в управлінні лісами та використанні продуктів лісу / Сергій Зібцев // Лісовий і мисливський журнал. – 2015, №1 – с. 12-15.

2. П(С)БО 30 “Біологічні активи” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>

3. Петренко С.М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем: Монографія / Петренко С.М.- Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – 290 с.

4. Философский энциклопедический словарь / [Гл.редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов]. – М.: Сов. Энциклопедия, 1983.– 840с.

5. Зозуля Т. Нова модель господарювання / Тетяна Зозуля // Лісовий і мисливський журнал. – 2014, №1 – с. 8-9.

6. Коваль Я.В. Економічна (грошова) оцінка природних ресурсів лісового фонду України: теорія, методологія, методика / Ярослав Васильович Коваль, Ірина Ярославівна Антоненко. – К.: РВПС України НАН України, 2004, - 163 с.

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

УДК 33

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕОРІЇ, МЕТОДОЛОГІЇ І ПРАКТИКИ
ФУНКЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В СИСТЕМІ
РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИON THE IMPROVEMENT OF THEORY, METHODOLOGY AND PRACTICE
OF THE ECONOMIC MONITORING FUNCTION OF THE CONTROL
SYSTEM OF THE REGIONAL STRUCTURE AND TERRITORIAL
ORGANIZATION OF THE AGRO-FOOD SECTOR

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Проректор з науково-педагогічної роботи (навчальний процес) Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"

У статті наведено пропозиції, які допоможуть на практиці керівникам усіх рівнів регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери отримувати системним порядком інформацію економічного моніторингу, необхідну для комплексної і об'єктивної оцінки стану діяльності, визначати періоди «невтручання» в режими роботи, виявляти наявні внутрішньовиробничі резерви та забезпечувати процес прогнозування на досить тривалу перспективу.

В статье приведены предложения, которые помогут на практике руководителям всех уровней региональной структуры и территориальной организации агропродовольственной сферы получать системным порядком информацию экономического мониторинга, необходимую для комплексной и объективной оценки состояния деятельности, определять периоды «невмешательства» в режимы работы, выявлять имеющиеся внутрипроизводственные резервы и обеспечивать процесс прогнозирования на длительную перспективу.

The article gives suggestions to help practice managers at all levels of the regional structure and territorial organization of the agro-food sector to receive the system, the information of economic monitoring necessary for a comprehensive and objective assessment of the activity to determine the periods of "non-interference" in the modes of operation, identify the available internal reserves and to ensure forecasting process for the long term.

Ключові слова: агропродовольча сфера, економічний моніторинг, регіональна структура, система регулювання, територіальна організація

Ключевые слова: агропродовольственная сфера, экономический мониторинг, региональная структура, система регулирования, территориальная организация

Key words: agro-food sector, economic monitoring, regional structure, control system, territorial organization

ВСТУП

Сучасний розвиток економіки України характеризується незначними темпами інноваційного розвитку, невеликими масштабами виробництва і збуту, застійними процесами у зміні їх структури та нескладними міжгосподарськими зв'язками. У цих умовах підвищення ефективності діяльності регіональної структури та територіальної організації вимагає покращення системи управління економікою країни у всіх без виключення її ланках. Один із шляхів удосконалення управління – створення ефективних функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери. За останні роки промисловістю країни накопичено значний практичний досвід і науковий потенціал із

подальшого удосконалення функцій системи управління, а саме, таких, як планування, облік та регулювання [1-10] і інші. Однак, підвищення економічної ефективності функціонування створюваних функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери потребує забезпечення повного замкнення функціонального контуру управління і розвиток не окремих, а усіх без виключення управлінських функцій та інше.

МЕТА РОБОТИ полягає у формуванні пропозицій щодо отримання системним порядком інформації підсистеми моніторингу для підвищення ефективності діяльності регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічною основою наукової публікації виступає діалектичний метод і основні положення моніторингу, системи регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери. У процесі проведеного дослідження знаходили використання наступні наукові методи: *абстрактно-логічний* (для теоретичного узагальнення і формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних та практичних методик моніторингу і системи регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери); *порівняльний* (при аналізі стану моніторингу і системи регулювання регіональної структури і територіальної організації агропродовольчої сфери).

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливою підсистемою в функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери, на яку потрібно звернути особливу увагу розробникам систем управління і працівникам промисловості, виступає підсистема економіко-аналітичної обробки інформації. Завдання функції економічного моніторингу у порівнянні із плановими і обліковими мають більш високу економічну ефективність. Так, дослідження, проведені у агропромисловому секторі, показали, що впровадження в межах функціонально розвинутої системи стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери першочергових завдань підсистеми моніторингу надає підсумковий річний економічний ефект, який приблизно дорівнює 1,8 млн. грн. Цей факт можливо пояснити тим, що по-перше, моніторинг у повсякденній роботі регіональної структури та територіальної організації виступає як основний засіб забезпечення господарського розвитку та виявлення виробничих резервів і, по-друге, займаючи в системі управління проміжне положення між планово-обліковою інформацією та прийняттям управлінських рішень, функція моніторингу виступає базою для прийняття рішень, їх логічною основою. Від комплексності, якості і своєчасності моніторингу залежить і оптимальність рішень, які приймаються, та ефективність системи управління.

Тим не менш в агропромисловому комплексі у функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери економічний моніторинг ще не зайняв відповідного місця: у більшості функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери питома вага локально впроваджуваних завдань економічного моніторингу досить незначна, як правило, приблизно 3–8 % від загальної кількості функціональних завдань. Таке положення склалося внаслідок декількох причин: доволі широко розповсюджені думки серед деяких розробників систем управління про те, що економічний

моніторинг в функціонально розвинутої системі стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери не відіграє самостійної ролі і може розглядатися виключно як компонент інших функціональних підсистем; повної відсутності вивчення питань організації економічного моніторингу із застосуванням машин електронних цифрових в міжгалузевих та галузевих інструктивно-методичних і теоретико-методологічних матеріалах із підсистеми моніторингу; слабкого розроблення і недостатнього висвітлення у спеціальній науковій літературі теоретичних та методологічних аспектів проблеми організації підсистеми економічного моніторингу в функціонально розвинутих системах стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери і сучасного провідного практичного досвіду та інше.

Попередня практика розвитку функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери переконливо довела неефективність локального підходу до формування і впровадження функції економічного моніторингу – вирішення часткових економіко-аналітичних завдань, які розосереджені за багатьма функціональними підсистемами. Докорінне покращення організації моніторингу можливе лише тільки за умов створення і розвитку у складі кожної функціонально розвинутої системи стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери самостійної функціональної підсистеми економіко-аналітичної обробки інформації. Саме розгляду означеної проблематики і повинні присвятити свої подальші наукові дослідження провідні вчені-економісти. В основу її розроблення повинні були покладені матеріали багаторічного практичного досвіду і досліджень в області формування та впровадження моніторингу на ряді регіональних структур та територіальних організацій агропромислового комплексу. Необхідно також використовувати і сучасний передовий досвід інших галузей промисловості в цієї області та ін.

В розробках потрібно розглянути сутність моніторингу як однієї із основних функцій системи управління та визначити принципові особливості економіко-аналітичної обробки інформаційних даних. Виходячи із методології системного підходу обґрунтувати концепцію створення у складі функціонально розвинутої системи стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери самостійної функціональної підсистеми економіко-аналітичної обробки інформаційних даних, навести модель такої підсистеми, надати характеристику окремих блоків та комплексів економіко-аналітичних задач. У взаємозв'язку із функціональною підсистемою економічного моніторингу розглянути елементи методу, що її забезпечують. Серед них виділити провідний – методологічне забезпечення, створення якого повинне здійснюватися випереджаючими темпами по відношенню із розробленням інших видів забезпечення підсистеми

управління. При визначенні основних принципів проектування і впровадження підсистеми управління початковою передумовою повинен бути розгляд її як органічної складової частини функціонально розвинутої системи стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери в цілому і ін.

У науковому дослідженні необхідно враховувати сучасні умови виробничо-господарської діяльності, що дозволить озброїти розробників функціонально розвинутих систем стратегічного регулювання регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери та безпосередньо робітників промисловості знаннями, необхідними для забезпечення формування, впровадження функції економічного моніторингу.

ВИСНОВКИ

Реалізація наведених пропозицій на практиці допоможе керівникам усіх рівнів регіональної структури та територіальної організації агропродовольчої сфери отримувати системним порядком економіко-аналітичну інформацію, необхідну для комплексної і об'єктивної оцінки стану діяльності, визначати періоди «невтручання» в режими роботи, виявляти наявні внутрішньо-виробничі резерви та забезпечувати процес прогнозування на досить тривалу перспективу. Усе це буде сприяти підвищенню економічної ефективності діяльності регіональної структури та територіальної організації суб'єктів агропродовольчої сфери і покращенню якості та параметрів роботи.

Список використаних джерел

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф; [пер. с англ. под ред. Ю.Н. Каптуревского]. – СПб: Издательство «Питер», 1999. – 416 с.
2. Аунапу Ф.Ф. Научные методы принятия решений в управлении производством / Ф.Ф. Аунапу. – Москва: Экономика, 1974. – 134 с.
3. Гвишиани Д.М. Организация и управление / Д.М. Гвишиани; [3-е издание, переработанное]. – Москва: Издательство МГТУ, 1998. – 268 с.
4. Голов С.Ф. Управлінський облік / С.Ф. Голов. – К.: Лібра, 2003. – 704с.
5. Джоббер Д. Принципы и практика маркетинга: учебное пособие / Д. Джоббер; [пер. с англ.]. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 688 с.
6. Палий В.Ф. Теория бухгалтерского учёта: современные проблемы / В.Ф. Палий. – Москва: Издательство «Бухгалтерский учёт», 2007. – 88 с.
7. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія [Текст]: монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 359 с.
8. Соколов Я.В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней: Учебн. пособие для вузов / Я.В. Соколов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.: ил.
9. Хасси Д. Стратегия и планирование / Д. Хасси; [перевод с английского под редакцией Л.А. Трофимовой]. – СПб: Питер, 2001. – 384 с.
10. Чумаченко Н.Г. Принятие решений в управлении производством / Н.Г. Чумаченко, А.П. Савченко, В.Г. Коренев. – Киев: Техніка, 1978. – 192 с.